

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

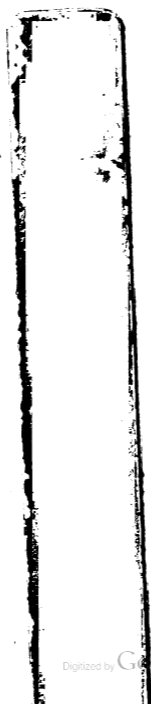
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

OK 88-16

Brachy ok 88.

336-7. 16

1011 C 111111

1011 111111

1011 111111

01 1763 6035 UB AMSTERDAM

ok 88-16

Oprecht Onderwijs

Van de

Letter-Konst

Bequaem om alle Personen / (so Mans /
 Vrouwen / Dochters en Jonge-gezellen / als alle
 andere aankomende Scholieren in korten tijt wel
 en volkornelijck te leeren spellen en lesen.
 alwaert oock datse in hare seught noch A.
 noch B. geleert en hadde / gelijk men
 sulcx (die die Boeckken sullen deus
 lesen) breeder hooren sal.

Ten dienste van de al gemeyne Scholen en
 School-meesteren, uyt gegeven door

G. D. van N I E R V A E T

Van nieuw over sien, gecorrigeert, met veel nieuwe
 namen en woorden vermeerders.

te Alckmaer, by Jacob Ysbrantsz. Boeck-drucker en
 Verkooper / in de Lange-straat. 1669.

Salomons Gebedt.

Prov. XXX.

O Vervloedige Rijckdom noch Armoede groot,
En wilt my Heere, op deser Aerden niet geven;
Ick mocht u versaken door-groote noot,
Seggende: waer is de Heere gebleven?
De overvloedigheyt doet den Mensche sneven:
Want de Rijcke komt swaerlijck ten Hemel binnen,
Maer Heere, want ick op der Aerden moet leven;
Soo laet my matelijck mijn nootdruft winnen,
Ghy kent de brosheyt van mijne sinnen:
Rijckdom verheft, Armoede maeckt droeve,
Dus geeft my alleen, Heere, dat ick behoeve.

**Oprecht Onderwijs van
de Letter-konst.**

**A a b c d e f g h
i j k l m n o p q r z
s t u v w x y z.**

**A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V W X Y Z.**
A a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z.

**A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V W X Y Z.**
A a b c d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z.

**A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V W X Y Z.**
A a b c d e f g h i j k l m n o p q
r s t u v w x y z.

Onse hulpe zy in den Name des Heeren, die Hemel
en Aerde geschapen heeft, Amen.

Onse **A. B. C.** hebben wy 24 letteren / als te we-
ten : a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v w x y z.

Deze worden verdeelt in Vocaleen, Liquiden en
Consonanten, d'melck men also mach vertalen ; klink-
hers / half-klinkers / en mede klinkers.

De Vocaleen ofte klinkers zijn dese : a e i o u,

De Liquiden ofte half-klinkers zijn dese :

l m n r f.

De Consonanten ofte mede-klinkers zijn dese :

b c d g h k p q t v w x z.

De klinkers worden alsoo genoemd / overmits sp-
ke woorden h- ren klinken geben.

De half-klinkers worden alsoo genoemd / ont dies
wille dat so oock over al wyt. gesproken worden / doch
soemtijden van de klinkers.

De mede-klinkers worden alsoo genoemd / wyt ooz-
sake dat sy haer geluyt oortangen van de klinkers /
die vooz haer staen ofte na haer volgen.

Onder dese stomme ofte mede-luydende letteren / zijn
de twee leste dubbel-letteren / te weten x en z / want
de x doet so veel als es / en de z doet so veel als fi.

Des f. werdt mede onder de half-klinkers getelt /
maer in kracht en is sy niet meer als een stomme of
mede-klinker.

De h en woert vooz geen letter gerekent / maer dient
ons alleen vooz een Aspiratie ofte blasinge.

De j gesteeert / die van sommige je geheten woert / en
is geen klinker / maer alijkt mede-klinker.

De Ypsilon ofte Y is mede eenen klinker / en
nimmermeer stom.

Daer zijn twee letteren / die den mont ontsluyten
in't uyt-spreken / te weten / b. en p.

Daer is een letter / die den mont sluyt in't spreken /
dat is / m.

Daer is een letter / daer van de tonge ligt in't uyt-
spreken / dat is / r.

Daer zijn vier letteren / die de tonge tegen 't gehe-
melte des monts doen slaen eer men die begint noe-
men / en zijn dese / d l n t.

Boozts. kunnen lichtelijck merken hoe men alle
andere letteren behoort uyt te spreken.

Wij hebben wy noch Diphongen, die worden ge-
maect van twee verscheyde klinkers / als volght:
ae / ai / ofte ay / eu / oe / oi / ofte oy / ie / Ec.

Wij hebben oock Abreviatien, verhoofsels / te
weten / ā. en doet an / ofte am / ē doet en / ofte em.
ō. doet on. / ofte om / ū. doet un. / ofte un. en soo
boort.

Zien Hon. Majest. stemen boort Koning' lichte
Majesteit. Zijn. Excel. staet boort Dittelsche Ex-
cellentie / m3. boort mer / n3. boort niet / h3. boort het / dz.
boort dat / ende veel andere die u d' erbarentheid wt wel
leeren sal.

Hier na volght nu de verklaringe der Distinctien,
en Punctuatien, die in onse Nederduytsche schriften
geobserveert worden.

/ Dit wort geheeten Comma / ofte Virgula, en is
een of-stijdinge tusschen veel korte red enen / woorden
ofte namen.

: Dit heetmen Colon, een lidt van eenige sententie
waer mede onderscheyden wort de hest / derde / ofte
vierde-deel van eenen geheelen sin.

6. Sprecht Onderwijs

! Dit heetmen Interogatio, altijd staende aen 't eynde van eenige vragende reden.

() Dit heet men Parenthesis, bestuypende een reden die in de materie verfwegen/ ende oock by haer selven verstaen kan worden.

' Dit heetmen Apostrophe, toonende de wegh neminge ofte verfwyginge eener Vocalen of klinker/ als d'een/ d'ander/ d'welck/ d'minste/ &c.

- Dit heet men Copulatie, ofte verbindinge / waer mede men somtijds twee woorden aen malkanderen hanght en verbindt.

* Dit heetmen Divisie, ofte deelinghe/ ende wordt alreest gestelt aen het eynde der regulen/ aen halve ofte onvolle woorden.

. Dit heetmen Punctum, ofte Punct/ te kennen gevende het slot ende den uytgangh van een gezeelen sin/ in de materie diemen is schryvende.

Om nu onderwijs van spellen te doen

met de vooz-verklaerde Letteren/ soo sullen wy

hier eerst stellen de Syllaben van klinkers

vooz Medeklinkers/ als volght.

ab	eb	ib	ob	ub
am	em	im	om	um
as	es	is	os	us.

Medeklinkers vooz klinkers.

ba	be	bi	bo	bu
ga	ge	gi	go	gu
ra	re	ri	ro	ru

Klinkers tusschen twee Medeklinkers.

Van de Letter-konst.

7

bal
gant
tas

bel
gent
tes

bil
gant
tis

bol
gant
tos

bul
gant
tus.

**Dolght soo Vocalen als Consonanten/
voorz ofte achter gaen.**

Ab	ba	ca	ac	da	ad	fa	af	ga	ag
ha	agh	ta	at	ha	ah	la	al	ma	am
na	an	on	no	pa	ap.				
Qua	que	qui	quo	qu.					

Letteren/

Syllaben/

Woorden.

On
 fe
 Da
 der
 die
 daer
 zyt
 in
 de
 He
 me
 len
 Ge
 hep
 lichte
 wer
 de
 di
 nen
 Na
 me.

On
 fe
 Da
 der
 die
 daer
 zyt
 in
 de
 He
 me
 len
 Ge
 hep
 lichte
 wer
 de
 di
 nen
 Na
 me.

On
 fe
 Da
 der
 die
 daer
 zyt
 in
 de
 He
 me
 len
 Ge
 hep
 lichte
 wer
 de
 di
 nen
 Na
 me.

Opzacht Onderwijs

Ende alsoo leert / wat upt nu een on-erbaren
 schelker volkomelijck verstaen kan / wat een Spil-
 e te seggen is.

Merckt nu wel neetstelijck op't gene
 hier volght / ende leert de krachte en
 de besonname der letteren / wat een letter
 doet / oft wat twee letteren doen kunnen /
 wat e ofte ee doet / wat i ofte y ofte ij
 onderscheiden / wat v ofte oo voor blank
 hebben / ende wat men met u ofte v ofte w
 spellen kan / als hier volght.

Man	Strecken	Boekert	Stricken
Maen	Hest	Boecken	Strijcken
Mannen	Heest	Wozden	Linnen
Manen	Ben	Woorden	Linen
Was	Been	Knopen	Daer
Wass	Wijf	Knoppen	Waer
Dan	Wijf	Koopen	Keerssen
Daen	Meeten	Blopen	Keerssen
Sacken	Merren	Bloepen	Billen
Sakert	Bleck	Lot	Bijlen
Billen	Bleek	Loot	Wit
Balen	Binden	Quer	Wijt
Krammen	Winden	Heur	Wain
Kramen	Denpen	Geropen	Wijn
Besten	Denen	Geropen	Bus
Beesten	Komen	Bozt	Bups
Deeren	Kommen	Booxt	Rissen
Derren	Verbullen	Booxt	Ryssen
Orcken	Verduplen	Moet	

Van de Letter-konst.

9

Dies	Putten	Schellen	Gruppen
Des	Mus	Stecken	Gruppen
Dooten	Mups	Steken	Putten
Queren	Scheuren	Dijpen	Binnen
Deuren	Schueren	Diepen	Dynen.
Dupten	Schelen	Penne	

Merckt wel op 't onderschept tusschen

W en W/ en u/ uren/ uyl.

Weren	Wyt	Wyl
Weren ofte woeren	Wyt	Wyl

en veel meer ander deser gelijke.

Merckt hier datmen ph voos een f
moet pronunceren.

Philippus	Philister	Orthographia
Stephanus	Philadelphica	Philemon
Zophantas	Propheten	Philippensen
Pharao	Phariseen	Philosophen
Joseph	Geopharus	Philosophie
Euphates	Odolphus	Theophilactus.

Hier pronunceertmen t voos een c in de
leste syllabe/ als

Predicatie	Malitie	Edifitie
Gratie	Perfettie	Suspittie
Excellentie	Excusatie	Subjectie
Reberentie	Penitentie	Cozrectie.

Hier pronunceert men de C als k.

Crants	Comen	Cruppen
Coten	Coopen	Crabben
Const	Climmen	Calveren.

Oprecht Onderwijs

Aenmerckt Dochters en Jonge-gesellen,
Dees navolgende namen wel te leeren spullen.

A.		B.
A dam	Arminius	Bartholmeus
Abel	Arnoldus	Balthasar
Abraham	Affisteert	Benedictus
Abtaen	Achter volgende	Bonaventura
Alexander	Arabische	Barnaert
Aristoteles	Aenbechtige	Boetius
Ambrosius	Auentijche	Boudewijn
Aurelius	Administreren	Britus
Affenerus	Archangel	Beatrix
Achilles	Apollinarie	Blance fleur
Aeneas	Abinestato	Bellona
Antelmus	Aenbangende	Boas
Adolphus	Alder volko-	Benjamin
Antonius	menste	Baal
Anna	Alder klaerste	Balaam
Agatha	Alder gemeen-	Banas
Aloxiana	samelijckste	Barechtas
Abigael	Anthropoz-	Barnabas
Abinadab	phyten	Barheul
Abia	Archanas	Barber
Abacuc	Abanceert	Ballingschappen
Achaz	Abypfen	Bannissententen
Amos	Ambassaet	Blamatie
Ammon	Assaens	Beschaemt hopt
Abdias	Aparentie	Berrappen
Apolonia	Affistentie	Boschen
Achim	Atheisten	Boos-willigheyt
Arphard	Apostaten	Beschickinge
Albertus	Apostatijck	Biecht-vaders
Ameljs	Apostolijck	Bespottende
	Aerts-bisschop	Beschul-

Beschuldighe
 Bestwaringe
 Beklimmende
 Betrachtende
 Bitterhepts
 Booshepts
 Bourgoignons
 Brandenboogh
 Bellerminus
 Bisschoppen.

C.

Christiaen
 Carolis
 Cornelis
 Clement
 Cleophas
 Coentraet
 Chrysostomus
 Cyprianus
 Catharina
 Cecilia
 Cleopater
 Cassandja
 Cephias
 Crispin
 Celestina
 Caesar
 Casparus
 Cain
 Cornelia
 Cicero
 Carpbighept
 Campioenen
 Conscientien

Cathones
 Critische
 Campaignen
 Condemnatie
 Curateurs
 Charitaten
 Concluderen
 Curatie
 Collatie
 Chzistelijche
 Carzer eil-boge
 Committerende
 Carthago
 Caurisanen
 Cincius
 Capitolium
 Collusien
 Commissien
 Cheurbozstelijche
 Commotien
 Castilion
 Constantinop:
 liaensch
 Canonijche

D.

David
 Daniel
 Diderick
 Donatus
 Demosthenes
 Diogenes
 Dionissus
 Domitianus

Dehora
 Di-nira
 Valida
 Tina
 Tiana
 Tacus
 Tammes
 Dor-thea
 Datham
 D'alder traecste
 dienst-maegh-
 den
 Pronkenschap
 Pionchact
 Pioner-esse
 Discipel
 Disciplien
 Discipulen
 Deughtsamt-
 hept
 Deughtsamer
 Deutecum
 Deposanten
 Disponerende
 Desperacie
 Descriptie
 Deelachtigh
 D'admiralitept
 D'elementen
 D'exercitie
 D'Isaeliten
 D'authoritept
 Defferenten

Deputerer.	Exercitien	Bijzweche
E.	Esaurus	Gregorius
Emanuel	Extingeren	Gillis
Esaias	Exoptide	Geraert
Ezechiel	Exdrachtelijc-	Gobaert
Erasmus	ken.	Genoffele
Euzebius	Expariglijc-	Geertruyt
Epiphanius	ken.	Gilbertus
Eberardus	Exsaemhepdt	Gideon
Eva	Exsamender-	Goliath
Elisabeth	handt.	Gecompareert
Emerentiam	F.	Geremonstreert
Elcana	Franciscus	Geassisteert
Eubulus	Ferdinandus	Geduerende
Elazar	Fortunatus	Gesamentlijcken
Ezechias	Felix	Gerupgenissen
Elarim	Floris	Gesangen
Episcopus	Firminus	Gezorigeert
Enathan	Foretus	Gementioneert
Ernestus	Fabiana	Generalijcken
Ephraim	Fulvia	Ge-examineert
Esau	Flora	Gezorumpeer-
Esdras	Francina	de
Excussionis	Frequenterende	Geaffectioneerde
Exceptien	Fatsoeneren	Gecomman-
Executeren	Figuren	deert
Executie	Francolsche	Gerepnigt
Eurindes	Factia	Graeffschappen
Euanellum	Familiarelijcken	Groeningerlande
Enighsing	Familiaritept.	Geconstrueerde
Explicter	G.	Geadmitteert
Extraordinaris	Gabriel	Geobidteert
Emblemaes	Gratianus	Bestudeert

Belegentheyt
 Beconcipieert
 Godbruchtige
 Benoegetijche
 Gulsigheyt
 Geinjuccert
 Geuzefigerde
 Geinponeert
 Goetdadigheyt
 Geblameert
 Genaturcort
 Geintreffert
 Gecommitteert
 Gelofswerdige
 Griecische
 Berquireert
 Bequalificeert
 Gerefolbeert
 Gubernement
 Gelicentseert
 Gecomminiceert
 Grabamina
 Geabancert
 Ge-expineert
 Geaccordeert.

H.

Hellas
 Hironimus
 Hugu
 Hupbrecht
 Hendrick

Harman
 Hillewant
 Holophernes
 Horatius
 Helarius
 Hector
 Hercules
 Hypermetra
 Hillegont
 Hester
 Helena
 Henoch
 Hiob
 Hoofdeerdige
 Houwelijken
 Hechtenisse.

I.

Iesus
 Ioannes
 Iacobus
 Irael
 Iosephus
 Iustinus
 Iustus
 Isaac
 Iocrates
 Iidorus
 Iulius
 Iason
 Jasper
 Isabella
 Jaquemina
 Judicht
 Justina

Japhet
 Jeremias
 Jephtha
 Joachira
 Jonathan
 Josophat
 Inwendigheyt
 Inwendigheden
 Inwendigheden
 Italiaensche
 Joden-geweten
 In-groeyt
 Interrogatio-
 rium
 Ignorant
 Justigarte
 Allatie
 Inflammatie
 Imperfectie
 Impoztineus
 Inthimerende
 Justitien
 Instructien
 Interestie,
 K.

Karolus
 Killianus
 Kranthus
 Klaudianus
 Kommer
 Katharina
 Cassandra
 Kunera

Alara
 Harpdyghhepdt
 Klachtiger
 Koningsrijcken
 Kragtiger-
 handt.

L.

Lucas
 Laurens
 Lazarus
 Lodewyck
 Lambrecht
 Lebinus
 Lucretia
 Lebia
 Leonandus
 Leonora
 Media
 Loch
 Lasteraer
 Lasterlijcker
 Luxurieuus
 Luxurieushepdt
 Leckerlijcken
 Langst leben-
 den

Manterfanten
 Macedonijent
 Lichtbeerdig-
 hepdt
 Lydsaemhepdt
 Licentiaete.

M.

Matthens

Martus
 Michiel
 Marimiliaen
 Melchior
 Melchizdech.
 Mercurius
 Marchoheus
 Milintus
 Martinus
 Melis
 Marsha
 Mpdas
 Maria
 Marxieta
 Mephiboseth
 Moses
 Magdalena
 Miserabelick
 Maggalanica
 Muprijnge
 Mide-weeghs
 Monstreren
 Medoogende
 Memorancij
 Maerschaltk.

N.

Niclaes
 Nicodemus
 Nebuchodonosor
 Nestor
 Nicanor
 Npnus
 Neander
 Neptunus

Narcissus
 Niobe
 Nathaniel
 Nanassa
 Nathan
 Nahomelngent
 Neder-duytsche
 Naziansent
 Na-roepinge
 Nimmermeer
 Nogoteren
 Neer legginge.

O.

Octavianus
 Odolphus
 Olibier
 Otto
 Otonia
 Olymviag
 Octavia
 Oul
 Oseas
 Oseam
 Onstraffelijcke
 hepdt
 Onderfchepden-
 de
 Ongeschichte-
 lijckhepdt
 Onmanterlijck-
 hepdt
 Onachtfaemhepdt
 Ongebepndig-
 hepdt
 Onuyt.

Duytputtelijck
 Dnberfoenlijck-
 hept.

P.

Petrus
 Paulus
 Philippus
 Pontiaen
 Patricus
 Pantagrue
 Pythagoras
 Paulina
 Pironelle
 Penolone
 Ptholomeus
 Plutarchus
 Phares
 Philosophelijck
 Propheet
 Presuponeren
 Pegrumagie
 Perfectie
 Predestinatie
 Parakiponeum
 Proportoneren.

Q.

Quintianus
 Quadratus
 Querus
 Quincius
 Quincius
 Quarrilla
 Quinetiana
 Qualitepten

Quantitepten
 Questieuse
 Quaet willig-
 hept
 Qualijck spre-
 ken
 Quaet gefel-
 schap.

R.

Rodolphus
 Ronzobius
 Rochus
 Rombrecht
 Repnier
 Roelant
 Ranzel
 Rofferus
 Richard
 Rebecca
 Rachel
 Raguel
 Ruth
 Reberentelicken
 Renuncierende
 Reclamatie
 Rechrbeerdig-
 hept
 Reftderende.

S.

Salomon
 Sampson
 Sebastiaen
 Samuel
 Spmon

Silvester
 Socrates
 Sapho
 Susanna
 Sandrijn
 Sulphia
 Sara
 Sedrechtas
 Sacrafute
 Subrijlhept
 Substgueren
 Silentium
 Saffaraen.

T.

Thomas
 Theophilatus
 Tertulianus
 Theophrastus
 Theodorus
 Titus
 Thimothens
 Theophilus
 Tantalus
 Tubal
 Tiberius
 Tula
 Taria
 Tisiphont
 Thamar
 Tobias.

V.

Vergilius
 Vrederick
 Valentijn

Despassianus
 Valerius
 Urbanus
 Arias
 Veronica
 Venus
 Ursula
 Vastht
 Arsel.

W.

Willem
 Wpnant
 Wouter
 Wencellaus

Walraven
 Walboecht
 Waldama
 Willempna.

X.

Xenophon
 Xantes
 Xerxes
 Xenocrates
 Xalverius
 Xenophontes
 Xantippe.

Y.

Ysebius

Yperius
 Ymenius
 Ystiant
 Yda
 Ypsiphle.

Z.

Zacharias
 Zacheus
 Zeon
 Zophitus
 Zenobius
 Zebedeus
 Zilpa.

Der scheidende Ampten ofte Ambachten.

Boeck-Drucker	Goud-slager	Krupdenter
Boeck-Binder	Beeld-snijder	Wettewarter
Boeck-verkooper	Figuer-snijder	Walckenier
Baker	Munt-meester	Herbergier
Brouwer	Zepi-maker	Spnancier
Bier-steher	Scherm-meester	Dooxtier
Medegijn	Schijber	Metseleer
Chirurgijn	Schoen-maeker	Zepi-drager
Aporeker	Schilder	Messe-maker
Quacksalver	Schipper	Hoede-maker
Schijn-wercker	Schale-becker	Paelde-maker
Timmerman	Steen-houwer	Wyl-maker
Gout-smit	Sweert-beger	Blupm-strijcker
Zilver-smit	Zeep-sieder	Busschietter
Tuwelster	Sadel-maker	Kleer-maker
Diamant-snijder	Hobentier	Land-meter
Steen-slijper	Kaester	Tinne-gieter

Aramer	Ros-tuffcher	Daper
Difcher	Lijn-dapper	Weber
Metel-boeter	Vleesch-houwer	Garcel-maker.

Namen der seventghien Provincien.

Zelderlant	Venegouwwe	Groeningen
Utzenburgh	Hollandc	Mechelen
Vlaenderen	Zeevant	Ober-Uffel
Frimbozgh	Ramen	Uprecht
Urtops	Zutphen	Wieflant.
Uzabant	Vlaetdingen	

**Namen van sommige Rijcken
en Landen.**

Engelant	Rooswegén	Mesopotanien
Dupflant	Egypten	Deenmarken
Frantzijck	Lombardpen	Sweden
Italien	Hongarpen	Bohemien
Spanghen	Barbarpen	Druyssen
Oostenrijck	Turchpen	Polen
Dalflant	Arabien	Westphalen.

Sommige vermaerde Steden.

Ierusalent	Straesbozgh	Nimwegen
Jerblehem	Franchfoort	Middelburgh
Bazarerh	Parjs	Haerlem
Constantinopo-	Keulen	Bryffel
len	Basel	Leeuwaerden
Coonen	Danswijck	Amstelredam
Venetien	Wien	Rotterdam
Milanen	Lupch	Wozrecht
Leurenburgh	Utrechtpen	Alckmaer

Spreche Onderwijs

Staberen
GentBuggen
MechelenLeuven
Breda.

De Namen der seven vnde Koningen.

Grammatica
Dialectica
RhetoricaMusica
ArithmeticaGeometria
Astronomia.

De seven dagen der Weke.

Sondagh
Maendagh
DinsdaghDoensdagh
DonderdaghVrydagh
Saterdagh.

De seven Planeten.

Saturnus
Jupiter
MarsSol
VenusMercurius
Luna.

De seven Metalen.

Goud / Silber / Iser / Koper / Eyn / Loo / Anty-silber.

De vier Getijden deses Jaers.

Lenten / Somer / Herft / Winter.

Namen der vier Evangelisten.

Matheus / Marcus / Lucas / Joannes.

De vier Winden der Werelt.

Oost / West / Zuid / Noord.

De vier Deelen der Werelt.

Europa / Asia / Africa / America.

De vier Reviere des Paradys.

Illus/ Pison/ Euphrates/ Tigris.

De vier Complexien des Menschen.

Sanguis Plegmaticus Melancolicus
Colericus

De twaelf Maentden des Jaers.

Januarius	Maïus	Septembris
Februarius	Junius	October
Martius	Julius	November
Aprilis	Augustus	December.

De twaelf Tekenen vanden Zodiack.

Aries	Tancer	Libra	Capricornus
Taurus	Leo	Scorpio	Aquarius
Gement	Virgo	Sagittarius	Pisces.

Volgen som thinge Aimbachten/

mer't gene sp hanteren.

De Backers Backen

Terwen-broot	Koeken	Met Grop
Roggen-broot	Brakelingen	Met Oef
Witte-broot	Dan Met	Met Wamb
Weggen	Dan Wamb	Met Welck &c.

De Brouwers Brouwen

Pharao	Balle	Dan Mont
Israel	Kupse	Dan Houde
Mouflass	Dan Koren	Dan Water &c.

De Difters bangen

Barthol	Schelvisch	Sneek
Sohn	Cabbjan	Palingh
Eft	Steur	Nel

Oprechte Onderwijs

Schollen
 Botten
 Karpor
 Waers
 Braeffere
 Blep
 Fleck
 Louwe
 Doorn

Spietingh
 Bonites
 Vliegende-bifch
 Bzupn-bifch
 Conyn
 Haepen
 Af-haepen
 Speer-haepen
 Poonen

Machreel
 Snepen
 Walvis
 Orabus
 Moffelen
 Oesteren
 Kreeften
 Krabben
 Garnaar.

De Vogelaer stelt zijn net na de

Swanen
 Kranen
 Gansen
 Eynde
 Eplingen
 Opebaers
 Putdooren

Kiecken-bieben
 Rabens
 Erteren
 Meuzen
 Snijewen
 Quachelen
 Korchhoer

Kibitten
 Nachregalen
 Muffchen
 Dinken
 Duppen
 Dapegaepen
 Swaluwen.

De Schippers varen met

Schepen
 Schuyten
 Karbels

Heuden
 Hulchen
 Plepten

Spnassen
 Galepen
 Dite-boots.

De Smit spreekt van

Pfer
 Holen
 Ambede

Speer-haech
 Hamer
 Lange

Blaesbalchen
 Gout-bepfels
 Deurflagen.

De Schoen-maker maect Schoenen.

Muplen
 Pantoffelen
 Laersen
 Stebels

Van Leer
 Van Korch
 Met Hers

Met pich
 Met Gaven
 Met Borstelen.

Den Vleesch-houder slacht en slaet

Offen
 Hoepen
 Halveren
 Stieren

Werthens
 Schapen
 Kammen
 Hamelen

Lammeren
 Soeken
 Gepten
 Open.

De Jager jaeght

Harten
 Hinden
 Hasen
 Konynen
 Woffen
 Wolven
 Kemels

Bepren
 Schapen
 Lupaerts
 Panthers
 Tjgers
 Eenhorens
 Olifantten

Denen
 Buffels
 Ezels
 Stimmten
 Apen
 Meer-kattelt
 Otters.

De Dettewarier verkoopt

Mostaert
 Eperen
 Olpe

Boter
 Kaes
 Speck

Azijn
 Sout
 Heerffen

Seepe
 Borten
 Panne.

De Kramers loopen met

Deffen
 Bestolen
 Rymen
 Want-schoenen
 Francken/Haken

Kammen
 Spellen
 Raelden
 Kouse-banden
 Taffchen

Spiegels
 Linc/Ringen
 Ruygh-snoeren
 Venttreckers
 Brillen.

De Linnen-waepster maecte

Hembden
 Kragen
 Hobben
 Hals-doecken

Neus-doecken
 Doech-huppen
 Mutten
 Bandekens

Slaep-lakens
 Serbetten
 Tafel-lakens
 Doberetten.

Tot den Laken-verkooper is Laken

van verscheyden Derwen/ te weten:

Wit

Swart

Roed

Optech: Dierstoffen

Geel	Blauw	Wit	Wit
Oran	Blau	Wit	Wit
Blau	Wit	Wit	Wit
Licht	Wit	Wit	Wit
Doncker	Wit	Wit	Wit
Wijn	Wit	Wit	Wit

In den Zyden-winkel is te koop

Fluweel	Crijp	Koorden
Zijde	Werschiin	Knoopen
Armozijp	Bombazijp	Quispelen
Cassa floztee	Pustepn	Knoopen van
Cammolotte	Lampier	Alle soorten.
Saepe	Burkgel	

De Timmer-wan maakt Hupfen van

Ecken-hout	Werben-hout	Bere-boomen
Effen-hout	Berchen-hout	Wijn-boomen
Wilgen-hout	Abelen-hout	Waggh-boomen
Elsen-hout	Dupelen	Wajer-boomen
Hpen-hout	Appel-boomen	Dupl-boomen.
Linden-hout	Beucken-hout	

De Waelderij verkoopt

Wplen	Spijker-doren	Knijp-scheeren
Sagen	Wissels	Kerenen
Boren	Wplen	Wagelen
Wbeggers	Wijp-tangen	Spijkers
Schabon	Wip-waffen	Wamers.
Wepfels	Wassers	

W den Graen-verkoopers vintmen

Car-we/ Rogge	Boonen	Wolte
Gerste	Erwene	Werde
Waber	Woeckwep	Weedt.

Den Boerman/ Bouman/ Huisman

Ncherman/ ofte Lantman/ geneert hem met

Daerden
Roepen

Ossen
Schapeu

Berkens
Kalveren.

Hy houdt met

Wotgen
Eggen
Wagenot
Warren
Sleden
Schuppen
Spaepen.

Hy

Daert
Maeps
hopt
Rijt
Wort
Wanc.

Hy

Draeft
Laopt
Slacfe
Wlat
Maet leet
Sijn broot
En 't sweet.

Tot ten Hovenier en fruytier

sel hy binde

Appelen
Deren
Noten
Berffen
Kricken
Dyppen
Dygen
Kastanien
Daese-noten

Bersingen
Dyppen
Doerbessiet
Werb-bessen
Kadijs
Bete
Latouwt
Wenckel
Nijun

Poreye
Detercelle
Sable
Mispelen
Que-appelen
Bapen
Pakenaken
Koolen/ Peen
Loock.

In de Wunte staetmen

Ardenen
Ducaten
Wingelotten
Wosfenobels
Goude-bliesen
Goude Teentwen
Wistoletten
Krupfaten

Waelvers
Guldens
Realen
Snaphanen
Wilegers
Krabbelaters
Schellingen
Stoeters

Pier-pfers
Stuybers
Wlancken
Grootjes
Gortjes
Dypten
Denningzen
Wijten/ Ec.

Alles Scholieren zijn (oude ofte jonge) die de
Hoofst Letteren niet wel maechen en kunnen / die sal
men in Papier sehrijven eenige van dese volgende **A**
B C / soo leeren sp gemeene Letteren / de Capitelen
en oock wel spellen al t' samen.

Adam / Balthasar / Christiaan / David / Ezechiel /
Felix / Gabriel / Hieronimus / Jacobus / Ierantius
Lucas / Melchior / Nicodemus / Octaviaen / Philips /
Quintiaen / Ranzobius / Salomon / Tubal / Urias /
Wilhelm / Xenophon / Ysidorus / Zenobius

Abraham / Bartholomeus / Crispin / Daniel / Epi-
phanus / Fredrich / Gregorius / Hilarius / Joannes /
Karolus / Ludovicus / Mattheus / Leander / Pits /
Petrus / Quiris / Rosseus / Samson / Theophrastus /
Urbanus / Wencelaus Ferris / Ysorratus / Zeon.

Adriaen / Barnaert / Cornelis / Dirck / Evert /
Frans / Gobert / Harmen / Joris / Kommer / Lân-
brecht / Melis / Nicolaes / Olfert / Poutwels / Quierjn /
Rombrecht / Symon / Thomas / Valentijn / Wouter /
Yantes / Ysbrant / Zachheus.

Ambrosius / Boudewijn / Cleophas / Demosthe-
nes / Euzebius / Floris / Gijbert / Hugo / Julius /
Kilianus / Tibius / Willemus / Ricardus / Olivier /
Donriaen / Quadratus / Ruelandi / Sebastiaen / The-
odorius / Valerius / Wphrandus / Xenocrates / Yle-
bius / Zebedeus.

Aristoteles / Benedictus / Clement / Diogenes /
Erasmus / Fortunatus / Gerardus / Hubertus / Jo-
sephus / Pythagoras / Quatillanus / Raymondus /
Socrates / Tartullius / Virgilius / Willebordus /
Yalverius / Yperius / Zacharias.

Wouwen namen.

Ypolonia / Barbara / Catharina / Dianiro / Elisa-
beth /

eth/ Fabiana/ Gertruyt/ Helena/ Justina/ Kune-
ca/ Leonora/ Margriete/ Riobe/ Oda/ Petronella/
Quinctia/ Rebecca/ Sandrijn/ Catia/ Veronica/
Waldamia/ Fantippe, Ppegenia/ Zilpa.

**Berklaringe van diverse soe Latijnsche
als Francose Woorden en Tarmen/ die
de Practijns dagelijks gebuycken.**

- A** Balieneren, verbzeemden.
 Abbrevieren, verkorten.
 Aboleren, te niete doen.
 Abortif, eendzacht die doot ter werelt komt.
 Absenteren, verhoogen houden.
 Absolveren, ontslaen/ volepnden.
 Absoluyt, ontslaen/ volepnt.
 Abuseren, misbuzucken. Abuys, misbuzuck.
 Acceptilatie, een maniere van verbintnisse.
 Accepteren, tot synen boozdeele aenbeerden.
 Accessoir, een sake die upt een ander spzuptet.
 Acces, toe gangh.
 Accesseurs, geleerde mannen die de bonnisse van
 den ongeleerden Rechter ramen.
 Accommoderen, przijtelijck of behulpigh wesen.
 Accommodatie, behulpsaemheyt.
 Accorderen, bereenigen/ overkomen.
 Accordatie, overkominge.
 Accuseren, beschuldigen/ aentypen.
 Acte, eenigh gedaen werck/ bonnisse.
 Actie, 't recht 't welck men ergens toe heeft.
 Accumuleren, by een vergaderen.
 Accumulatie, vergaderinge.
 Adheriteren, goeden erben.
 Adjoncten, by geboeghde personen.

- Adjudiceren, toewijzen/aenwijzen.
 Adjudicatie, toewijzinge/aenwijzinge.
 Administreren, bedienen/doen.
 Admitteren, toelaten.
 Adopteren, pemanden booz sijn eggen kind aennemen.
 Advanceren, voorzieren. Advans, tegen-pertze.
 Adverteren, waerschouwen.
 Advertissement, waerschouwinge.
 Advoceren, toe roepen/ pemand's woort te doen.
 Advocat, boozspraken.
 Advoyeren, vestigen/ van woerden houden.
 Advis, beradinge/ goet dunchen.
 Affirmeren, sekeren/ toe se zgen.
 Ageren, oeffenen/ in rechte handelen.
 Aggreeren, behagen/ te danken hebben.
 Aggreatie, behaginge/ aengenaemheyt.
 Allegeren, verlichten/ ontlasten/ boozt a bzingen/ of
 in rechten op bzingen.
 Allerkeren, sijden/ bedingen.
 Alterkatie, sijdinge/ bedinginge.
 Alieneren, verbyeenden. (sijden zjn.)
 Amphidologie, eenige donker reben / of twyfselach-
 Ampleren, vermeerren. Ample, wijt bjeet.
 Annex, op geboght.
 Antecessieur, voorganger/ boozsaet.
 Animeren, moet geben.
 Antipiceren, te voren komen/ verrassen.
 Apparentie, beginsel.
 Apoleren provoceren, wederroepen/ heremen/ we-
 derfoechen.
 Appensment, dagh van berade. (klaren)
 Appliceren, ten propooste bzingen om de saken te ver-
 Appointeren, overkomen.
 Appointement, overkominge/ upzinge.

- Approuderen, vasthouden/ vangen/ aentasten.
 Approberen, van weerden houden/ apt. nut/ bequaem.
 Arbiters, segs-lieden/ sijn-mannert.
 Arbitrale uytspreke, het goet duncken van de sijn-
 mannen of segs-lieden.
 Arrable, hupten propooste/ niet dienende.
 Arres, willekom-gelt/ Godts-pinninck.
 Arremonten, 't fundament daer 't proces op begoft is.
 Arrest, 't bonnis by den obersten rechter gewesen/
 daer af men niet en mach appelleren.
 Arreteren, vast houden/ in bedwangh houden.
 Articuleren, pet seggen na de rechte gelegentheit van
 der saken/ of van lidt tot lidt.
 Assigneren, bewijzen. Assignatie, bewijstinge.
 Assise, dingh-dagen/ sit-dagen.
 Astringeren, bedwingen.
 Assumeren, toe nemen by nemen.
 Atroce, wreedelijcken/ swaerlijcken.
 Attediose, verdachtelijcken.
 Attentiet, nieuwe septen/ geduerende d' appellatie in-
 ne gebracht.
 Attesteren, tuggen/ toonen.
 Attribueren, toe schijken/ toe geben.
 Authentiseren, vermeerderen/ machtigh maken.
 Authentijc, machtigh.
 Auteur, vermeerderen/ makere.
 Autoriseren, machtigh maken.
 Auctoriteyt, machthijghent.
 Audite, toehooringe. Auditeur, toehoorder.

B.

- Bailliu, Vooght/ of Begeerder van heerlijke goeden.
 Baptiseren, naem geben doopen.
 Baroen, genoot/ Baene-Heere.
 Beneficie, weldaet/ boozdeel.

Oprecht Onderwijs

Bigame, die twee Wips- vrouwen gehad heeft/ oft een Weduwe getrouwt heeft.

Blasphemeren, lasteren / schandte naer spreken.

Brevet, een rolleken of briefken.

Breviteyt, kortheyt. |

Bulle, eenen brief.

C.

Calumnieren, valscheyt bedriegen / of naer seggen.

Capiteux, bedriegelijcken / begriepelijcken.

Cassubject, materie daer questie om is.

Casseren, te niere doen.

Caveren, wachten / verhoeden.

Cavillieren, schimpen en spottens.

Cavillatio, spor. Casseren, veroorzaken.

Cautie, bozgh-tocht.

Cautionatis, die bozge blijft.

Cederen, sijn recht enen anderen over geben.

Cessie, overgebinge van goeden.

Cedulle, hant-geschrift / huer-actulle.

Certificeren, verklaren door de waerheyt.

Civile sake, daer lijf noch bloedt aen en hanght. |

Civile Rechteren, wereltlijke Rechteren.

Circumstantie, gelegentheyt van der sake.

Citeren, dagen / in Rechte betrecken.

Clandistine, heymelijcken.

Clausule, eenigh begrip van materie.

Codicil, uptersten wille sonder erbinge of onterbinge.

Cognitie, kennisse / oordeelinge.

Collaterael, die van de zijden bestaet.

Collationeren, tegen het p[ri]ncipalen ofte tegen een ander vergelijcken.

Collecteren, by een vergaderen.

Collusie, heymelijck verstant / bedrog.

Commineren, dreppen.

Committeren, yemant te wercke stellen/ oock misdoen sondigen.

Commitemus, bzielen van bebele.

Commotie, op loop onder de Gemeente.

Communiceren, mede deelen/ t'samen sprekē of ramē.

Compareren, verschijnen/ hem vertoonen.

Comparuit, als yemandt eenen anderen te Rechte be-
treckt/ ende de selve niet en compareert / dan ver-
trijcht de gedaenhe oozlof van den Eobe / en
condemnatie van de kosten by hem gedaen / te laste
van den aenlegger.

Compellieren, dwingen.

Coopenieren, vergelden/ d' ren schult/ schade/ bonnisse
oft kosten tegen d' anderen vergelijcken of setten.

Competeren, aengaen/ toe behooren.

Competenten Rechter, behoortlijcken Rechter.

Complicien, mede plegers.

Comprehenderen, begrijpen/ batten.

Composeren, metter minnen ober komen.

Compromitteren, hem gedragen tot het seggen van
sijn-mannen.

Compulsorien, bedwangh bzielen.

Concederen, verleenen/ gunnen/ geven/ toe laten.

Concarneren, aengaen/ aensien.

Conclineren, tieren/ oft samen voegen.

Concluderen, t'samen de sake in Recht beslupten/ ver-
soecken/ in Rechte aenspreken.

Concureren, mede loopen/ mede deelen.

Condemneren, doemen/ bewijfen.

Conditioneren, bespreken.

Confereren, t'samen dragen/ oft slupten.

Confessie, ontkentenis. **Confirmeren**, bevestigen.

Confisqueren, de goeden verbeurt maken.

Conformeren, vergelijken.

- Coniveren, dooz de binnenen sien, gebruiken.
- Copieren, doebel maken/ oberbloedigh maken.
- Copuleren, veraderen. Conguesteren, versterken.
- Consequent, verholgh.
- Conserveren, betwaren/ beschabben.
- Confideren, aensien/ aenmercken.
- Configureren, per pemanden bewijfen of in handen stellen als pant dooz schule.
- Conspireren, quaet opset tegen synen Obersten maaken.
- Constitueren, inachtigh maken/ pemande in syn stede stellen om per te doen ofte verholghen.
- Consulteren, raden/ raetslagen.
- Cor templatie, opmerckinge.
- Contenderen, eysch maken.
- Contenteren, te bzyden stellen.
- Contentieuse sake, twistige sake.
- Contesteren, beroepen.
- Continueren, volherden/ syn woort verholghen.
- Continuatie, houdinge van eenige dingen in een woort/ achtet volginge.
- Contradiceren, tegen seggen.
- Contraheren, tegen een ander per aengoen.
- Contract, doozwaerde.
- Contract ante nuptiael, houwelichsche doozwaerde.
- Contractie, tegen ofte wederspannigh.
- Contravenieren, tegen komen/ tegen doen.
- Contribueren, mede geben.
- Contumaceren, in rechte versmaet woode affsien niet en compareert / of wederspannigh halt dan te doen.
- Contumax, versmaet/ wederspannigh.
- Copereren, c'samen wercken.
- Copuleren, by een vergaderen.
- Corresponderen, oer een korten.
- Corroboreren, verstercken.

- Dependieren, aenleeden.
 Deponeren, tusschen in rechte verklaren.
 Deponeren, afleggen / remant sijn gelt oft goet in wa-
 ringe geben.
 Dipositie, getuigenisse.
 Depost, afgeleght of over geben gelt.
 Desigueren, bewijzen.
 Disadvoyeren, afgaen van geender weerden houden.
 Disert, d'appellatie die binnen behoortijche tijde niet
 verbolght en is.
 Desisteren, aflaten / ophouden.
 Detenteren, Diteneren, onthouden.
 Devolveren, toekomen of upt de gewoonte komen.
 Dictum, bonnisse of d'upsprake van den selven.
 Dicteren, booz lesen of seggen 't gene remant schrijft.
 Diffameren, schande naer seggen.
 Differeren, verschillen / upstellen.
 Different, geschil / verschil.
 Difficulteyt, swaerighyt verschil.
 Diffineren, schepden / epnden / verklaren.
 Diffinitif, epntelijcken.
 Dilay, upstel. Dilayeren, upstellen.
 Dilatoire exceptie, als men de sake soecht upt te stellen.
 Diligenteren, beneerstigen.
 Diminutie, verminderinge.
 Diminueren, verminderen / breken / een somma van
 kosten in rechte gedaen verminderen.
 Derectelijcken, rechtelijcken.
 Discretie, verstandigheyt.
 Disponeren, beschicken / stellen.
 Dispositie, eente ordentelijche beschickinge of stelling.
 Desstimulatie, gebeynstheyt.
 Distraheren, af trecken / verhoeden.
 Distribueren, upt deelen.

- Divers, verkeert. Diversiteyt, verkeertheit.
 Divertieren, verheeren / afkeeren.
 Divertie, schepdinge des houwelijchs.
 Divulgeren, verbejden onder de Gemeente.
 Doceren, leeren doen dinken.
 Demecilie, woon-plaetse. (en hout.
 Domicilie kiezen, plaetse kiezen als men nergens hups
 Fix Domicilie houden, buych-haft of stede-haft bli-
 ven wonen.
 Donatie, gifte / byp overgevinge als men per-boo? ep-
 gen over geeft.
 Donatio coula mortis, gift diemen in 't doode-bedde
 doet boo? Notaris.
 Doteren, begiften / begaben.
 Dote, houwelijchs goet.
 Dubiteren, dubbel / twiffelen.
 Dubliceren, dubbeleren.
 Dublijcke, schrifturen alsof geheten / die de tweedere
 op de replycke des aenleggers over geeft.
 Ederen, uytgeven / openbaren.
 Editie, uytgevinge.
 Edict, generael gebodt.
 Edificie, bouwinge / timmeringe.
 Effaceren, uyt doen.
 Effectueren, de sake met den wercke vol brengen.
 Effect, 't gene so volbracht is / uytganc des werchs.
 Egal, gelijk.
 Emanciperen, vermanden sijn selfs booght maechen
 gelijk den Vader den Sone maecht.
 Emenderen, beteren.
 Eminent, verheben / uytstekende.
 Emoluwenten, profyten / baten / vruchten of gewin
 dat men van den arbeit of dienst kryght.

- Emtie, ~~hoopinge~~.
 Emunit exempt, uyt genomen byp.
 Enfrainte, gebroken sekerheyt/ of misbruyckt Recht.
 Enorum, leelijck/ ongeschickt.
 Enqueste, onder soeck/ getuyg'nisse.
 Equipolleren, gelycken.
 Equiteyt, gerechtigheyt.
 Erigeren, op recht.
 Erreut, dolinge. Esclandre, on-eere.
 Estimeryn, waerden of achten.
 Evident, hoogh schynlijcken/ klaerlijcken.
 Examineren, onder vragen/ onder soecken. (nemen
 Excipieren, uytsonderen/ getuygenisse lacheren / uyt-
 Exceptie, uytmeminge.
 Excluderen, uytfluyten. Eclus, uyt gesloten.
 Excommuniceren, bannen. Excommunicatie, ban
 Excusatie, ontschuldinge.
 Executeren, pemanden tot voldoeninge van 't gewijs-
 de brengen.
 Excent, byp/ uytgenomen.
 Excerceren, bedienen/ seffenen/ handelen.
 Exnerederen, ont-erben. Exhiberen, ober geven.
 Extimeren, schatten/ achten.
 Expedient, geboeghlijck/ proffijtelijck.
 Expeditie, het eynde van den wercken.
 Expense, kosten.
 Expireren, berschynen/ ober gaen/ eynden.
 Exploicteren, onder soecken/ een sake volbringen.
 Expurgeren, reynigen/ supberen/ ontschuldigen.
 Expergatie, ontschuldinge.
 Expres, uytbruyckelijcken/ merckelijcken.
 Extenderen, uytrecken in 't lange setten.
 Extraheren, uytvecken/ uytstellen.
 Extract, 't gene uytgetrocken is/ Coppe.

Van de Letter-konst.

Extraordinaris, dat bukten der settinge of gemeenten
regel of recht geschiedt.

F.

- Fabriceren, maechen/ versteren.
- Facilijcken, doenelijcken/ lichtelijcken.
- Facteur, die de saken van eenen anderen drijft.
- Faculteyt, macht/ vermoelijthheyt.
- Fatalia, dingh-dagen.
- Faveur, gunste.
- Fauteur, jonst-dragere/ een mede-plegere.
- Feyten, schijsture inhoudende 't gene men wil betonen.
- Fiscael, die de rechten recht ofste schat bewaren ofste
booztaet/ als Advocaet ofste Procureur Fiscael.
- Fidejussieur, bozge.
- Fortificeren, sterck maken.
- Fraude, bedrog. Frauderen, bedriegen.
- Friivol, onnut.
- Fructueux, vruchtbaet. Infuctueux, onvruchtbaer.
- Frustre, te vergeefs.
- Frustreren, bedriegen.
- Fugitif, gebloeden/ banqueroese.
- Fulmineren, blixemen/ opsinnigh worden.
- Funderen, beginnen/ stellen/ of bevestigen.
- Fundament, de bestinge.
- Furieux, opsinnigh/ rasende dul.

G.

- Garanderen, omheffen. Garant, waerschap.
- Gauderen, verblijden/ gecken/ oock sijn proces bekintten.
- Genereren, baren/ boozts bengen/ winnen.
- Generael, geheel/ begriipende gemeyn.
- Glorieren, roemen/ verblijden.
- Glose, oplegginge. Graveren, beswaeten.
- Gloseren, opleggen/ verklaren.
- Graviteyt, dancbaerheyt.

Grofferen, in 't netre schrijven.

Gros, 't gene upter kladde in 't nette gestelt is.

H.

Habiteren, woonen.

Habil, bequaem.

Hechte, gebanchenisse.

Herederen, in de goeden van pendantsen by versterf-
nisse komen.

Heriditeyt, het versterf.

Heresie, ketterige angeloobe.

Horterea, bermanen.

Humeur, bochticheyt / eens gestichte / oft stanelich.

Hypotekeren, eenigh goet oft pandt booy kente oft
schuld verbinden.

Hipötheke, alsulche verbintenisse / onder pangs.

Jactantie, beroeminge.

Ignominie, versmaetheyt / schandinge der zesen oft

Ignoreren, dan de sake niet weten.

Illegitime, ontrou / bastert / niet wettigh.

Imagineren, begripen in 't herte.

Imiteren, naer volgen.

Impetrenen, berwerben / verkrighen.

Impetrant, berwerbere.

Impotrum, lastigh / qualich / sonder schaemte pendantsen
moepelijcken vallen.

Imploreren, aenroepen.

Imposeren, imponeren, opleggen / te laste leggen.

Impost, instellinge of belastinge.

Impugneren, tegen strijden.

Impugnateur, tegen strijder. Imputeren, wijten.

Inadvertentie, ontwetenheyt / als men geen waete ont-
fangen en heeft.

Incident, inballinge / gelijk als partye een ander
materie

materie by bzenghit om de sake te bekwimpelen.

Inconvenient, ongebal/ misbal.

Inculperen, beschuldigen.

Incureren, vallen/ gelijk als men in schade valt.

Indemneren, ontheffen.

Indispositie, siechte/ of ongeschickthept.

Induceren, in lepen wijs maken.

Inep, onbequaem niet dienende.

Insaem eerloos. Induceren, onderwijfen.

Infringeren, breeken te niete doen.

Infracteur, inbzeker/ obertreder.

Infructueux, onbzuchtbaer.

Ingratitude, ondanchbaerhept.

Injurieren, lastren/ schande/ on-eere naer seggen.

Injure, schande/ on-eere/ schöffierighept.

Innoveren, vernieuwen/ of wedet beginnen.

Inpertinent, onbehoorelijck ten proposte niet dienende.

Infereren, in boegen/ tusschen stellen/ by boegen.

Inspecieren, insien.

Inspectie, oculaire, oogh schijnlijcke besichtinge.

Infinueren, de wete doen.

Isolidum, gantschelijcken/ oft besondere.

Insolvent, die niet betalen en kan.

Instituieren, in stellen/ gelijk als men zemandt sijn erf-
genaem maecht.

Instantie, beginsel. Instruieren, onderwijfen.

Instructie, onderwijfinge/ leeringe.

Instrument, eenige aem / oft eenigh geschrifst van pe-
mandts handel.

Intendit, de princpael meyninge van den epffcher.

Intentie, meyninge.

Intenteren, versoeken / aenleggen/ beginnen.

Interdicieren, verbieden. Intrest, schade/ achterdeel.

Inthimeren, de wete doen. Geinthimeerde, de partye

die niet geappelleert en heeft. / maer 't bonnisse ge-
wonnen heeft.

Interineren, van weerden doen houden 't gene men ber-
wozben heeft.

Interloqueren, een sake met een uptterlijcke bonnisse
wijse / gelijk ten toone, of om meer geschreven te
wordé / tweick men noemt bonnisse met eenē steert.

Intetrumperen, pet by brengen daermen de sake mede
berachtert ofte doet stille staen. (Interrupt.

Interrupt, de sake lange stille gestaen hebbende / valt

Intervenieren, booz pemanden de saeck aenbeerden / of
hem 't proces aen dragen. (de,

Invaderen, in nenaren met grammen oft eubelen moe-

Inventarieren, beschrijven / gelijk als men eenige goe-
den / huyg-raet oft pet anders beschrijft.

Invoceren, aenroepen. Involveren, in wentelen.

Involutie, inwentelinge / bestrickinge.

Itereren, oft Reitereren, wederomme seggen dat eens
berhaelt oft gefeght is.

Iterative, wederomme op een nieuwt.

Judiceren, wijzen / oordeelen.

Judicature, oordeel. Jurator, by eede.

Cautie juratoir, bozgh-tochte / by eede beloben 't ge-
wijsoe te boldoen / en sijnen persoon en goeden niet
te absenteren oft verbjenden.

Jurisdiccie, gerechtigheyt oft macht.

Jurist, een dien rechten leert / oft die hem den rechten
onderwint oft verstaet.

Justificatie, rechtbeerdigmakinge / herontschuldinge.

L.

Laps, loop lanchheyt van tijde.

Latireren, schuplen / ergens secretelijck zijn.

Lauderen, van weerden houden.

Legact, een upt gefonden boede met bebel / oft 't gene

by

by Testament oft uptersten wille wegh ofte tot er-
de gegeven wort.

Legateris, dien wat by Testament gegeven wordt / of
dien de gemaecte goeden bevolen zijn.

Legateren, pet by Testamente wegh geben.

Legateur, die het wegh gemaecte upt richter.

Lederen, schaden/ quetsen.

Læsæ Majestates, oft crimen læsæ Majestates, misdæet
tegen de Majestept.

Læsic, quetsinge/ misdæet.

Legitemie portie, wettigh gedeelte/ Hints-gedeelte.

Legitimatie, wettigh makinge.

Legitimeren, wettigh maken.

Libel, geschryfte/ schryfture/ gelijk een Tibel van Het-
sprake/ Antwoorde/ Replikke/ Dupliche/ Crispliche/
Quadupliche/ Advertissement/ Fepten / Kosten/
Diminutien/ Brieven oft andere.

Liberael, milde. Libereren, verlossen.

Libre, lof/ byp.

(Rechten.)

Licenciaer, Meester in de Rechten/ of toe gelaten in de
Limiten, palen/ erf-palen.

Linie, richt-snoer/ of in rechter-zijden bestaninge.

Liquidoren, ten eynde brengen/ een rekeninge effen ma-
ken slupten.

Litigeren, twist hebben/ oft proces hebben.

Liticontestatie, beroepinge die partjen van beyde de
zijden in Rechte doen.

Liticoncisteren, van beyde zijden in rechte beropen.

Litispendentie, den twist oft berbolgh van den processe.

Locatie, hueringe/ verhueringe.

Locupletoren, machtigh maken/ rijk maken/ ver-
hoogen vermeerderen.

M.

Machineren, quaet tegen eenen anderen berlieren.

- Mantelemen, houden / bevestigen.
 Mandaet, bevel / dagement.
 Manifestoren, openbaren. Manifest, openbaer.
 Manuael, Hand-boeck / Register.
 Matternen, moede maken.
 Maxime, het grootste oft pynctpaelste pinct.
 Memorie, gedenckenisse. Mentje maken, vermelden.
 Misse do facts, hant-stellingē van Rechte.
 Miserabel, hartdigh / jammerlijcken.
 Miseric, hartdighheyt.
 Missive, eenen Zepnd-brief.
 Mixte, gemengde sake.
 Mublen, beroerlycke goeden. Molesteren, quellen.
 Monopolie, oploop oft ruysterpe / die de kooplieden
 doen / van sunne goeden booz eenen gesetten prijs /
 en niet min dan sy onder malkanderen gestoten
 hebben te verkoopen.
 Motijf van recht, beweginge van Rechte / oft sekere
 schryfture die der partijen na 't sluyten van den pro-
 cesse der rechter secretelijck over geven / tot instric-
 tie van den selve / 'welck dock Revie geheten wort.
 Municipieren, pemanden sijn stad recht geven of gun-
 Mulesteren, straffen. (nen.)
 Municipalen, stad rechten / oft dozgerlijck rechten.
 Munieren, bewaren / beschermen.
 Munimenten, beschept dienende tot bescherminge van
 pendants recht.
 Mutilacie, verminckinge van eenige leden.

N.

- Namptseren, opleggen verschieten / gelijk men by pro-
 disse en onder cause enige somme oft goeden op
 of boorts brenghit. (werdt.)
 Nampt oft Namptissement, 't gene alsoo opgezocht
 Naratijf, 't gene men in enige request oft schryfture

- booz de conclusie stelt/ tot fundament der selver.
 Narreren, verklaren/ by brengen.
 Neecessiteren, noodigen.
 Neecessiteyt, nood/ gebreck. (mach.
 Negatif, 't gens men booz leugenachtigh ontkennen
 Negotieren, beschticken. Negligent, onachtsaem,
 Negligentie, onachtsaemhepr.
 Neutre, noch d' een noch d' andere.
 Nihilipenderen, versmaden/ booz niet achter:
 Notaris, een schryver die der Maenschen handelingen
 der toe komender gedenckenisse schryft.
 Noteren, op schryven ter bewaernisse.
 Notitie, op schrybings kennisse.
 Notule, 't geschrift by den Notaris geschreven.
 Nul, van geender werden/ niet.
 Nulliteyt, 't geen niet met alle te bedieden en heeft.

O.

- Obedieren, onderdanigh wesen.
 Obligeren, verbinden.
 Obligatie, verbindtenisse spyzigende wpt eenige contracte
 te oft schult.
 Obscur, doncker. Observeren, onderhouden.)
 Obsteren, letten/ verhinderen.
 Obtineren, verwerven/ verkrijgen.
 Obvenieren, te gemoet komen/ behoeden.
 Obicieren, letten booz werpen om te beletten.
 Occasioneren, veroorzaken.
 Occasie, oorzaken. (konten.
 Occuperen, innemen/ bekommeren / in 't gedachte
 Ostroyeren, roelaten/ gumen/ confenteren.
 Ostroy, toelatinge.
 Omitteren, achter laten versupmen.
 Omisshie, vergetelijchhepr/ versupmhhepr.
 Opereren, werken.

Operatie, **kracht werkinge.**

Opineren, **meynen.**

Opinie, 't **goet duncken oft meyninge.**

Opponeren, **verwoeren/ tegen stellen.**

Oppositie, **verwoeringe/ tegen stellinge.**

Oppresseren, **verdrucken.** Oppressie, **verdruckinge.**

Optie, **keure/ kiesinge.**

Ordineren, **beschicken/ bestellen.**

Ordinaris-Rechter, **is den rechter daer men booz hoozt te rechte betrocken te worden.**

Competenten Rechter, **idem.**

Oftenderen, **toonem.**

P.

Pantectæ; **een Boeck dat alderley dingen in 't gemeyn begrijpt of sine hout/ gelijk 't boeck Digistorum.**

Partiliteyt, **partyschap/ twiſtigheyt.**

Patent, **opentlyck/ blyckelyck.**

Patenten, **opene Bytven.**

Patricida, **oft Poricida, die Vader / Moeder / Broeder / Suster / oft permant van synen bloede gedoodet heeft.**

Patriciperen, **mede deelen.**

Particulier, **besondere.**

Pensionaris, **een huerder oft pachter.**

Perempoir, **dat de sake heel te niet doet.**

Prefect, **volkomen.** Permitteren, **toe laten.**

Purmuteren, **verhandelen/ wiſſelen.**

Perpetreren, **quaet doen.**

Perpetuelijcken, **eeuwighlijcken.**

Perseveren, **volstandigh blyden.**

Personeel, **dat elcken Mensch epgentlijck aen gaet.**

Pertinent, **behoorlijcken.** Perturperen, **verstoren.**

Peritoire Actie, **een sake die in de grant geintenteert**

Perves, **berkeert.**

(wozt.)

Politie, 't **gemeyn stad-recht of insettinge van leuen.**

- Ponderen, wegen/ oerwegen/ bekennen/ schatten.
 Portie, deel. Legitime portie, wettigh Aints-gedeelte.
 Poseren, sijn sake by articulen stellen.
 Positif, settelijch/ 't gene men behoort te setten oft
 weerdigh is gestelt te worden.
 Possederen, besitzen.
 Posthumus, of Post-mis, een Aint dat naer de doot van
 sijnen Vader geboren is.
 Proponeren, naer stellen/ achter stellen.
 Posuleren, begeren/ in Rechte epffchen verholgen.
 Postremo, ten lesten.
 Practiseren, in rechte handelen.
 Practiciens, die in Rechte handelen/ als Advocaten/
 Procureurs en diergelijck.
 Practijcke, handelinghe oft oeffeninge in rechte.
 Precaveren, behoeden.
 Precedent, voor gaende.
 Precideren, beletten. Precisie, beletsel.
 Precisen tijt, gesetten tijt.
 Precieux, kostelijck.
 Predecesseur, Voorsate.
 Preminentie, Hoogheyt/ te boven ganfinge.
 Preferentie, voordeel.
 Prefigeren, beschepden/ dagh stellen.
 Prefix, dat beschepden is.
 Prejudiceren, beschadigen/ achter-deel doen.
 Prejuditie, schade/ achter-deel/ letsel.
 Premature, te vzoegh/ bapten tijts.
 Premiditeren, voor bedencken.
 Premitteren, voor senden. Prerogatif, voor deel.
 Prescriberen, voor schrijven / als eenigh goet is ge-
 hoecht/ en deughdelijck beseten / x/ xx/ xxx/ ofte/ xl
 jaren sonder pemaants weder seggen/ soo is 't gepre-
 scribeert/ en niemant en mach daer eenigh
 Rechte

Rechtet de pzetenderen.

Presumeren, vermoeden/ booz hem nemen.

Pretenderen, vermeten/ gesaght spfichen. (Testament.

Preterieren, booz by gaen / bergeten / niet versien by

Pretext, dechfel/ schijnfel. Prevenieren, verrasschen.

Priseren, de weerde seggen.

Priveren, benemen. Prieven, oft secreten raet.

Priviligie, een besonder behulpelijck Recht.

Proberen, betoonen beloften.

(baren.

Procederen, of komen/ in Rechte handelen of boozts-

Proclameren, upt roepen/ boozt roepen.

Procreren, boozts bzingen/ baren.

Procureren, besorgen/ verholpen/ verser sigen.

Procureur, die de sake besorgt.

Procuratis, besorginge oft het beschept van de Notaris

daer toe maecht.

Procuratio ad lites, om 't proces te verholpen.

Procuratie ad negotia, om eenige saken te beschehen.

Predigeren, booz bzingen/ verhoen/ verquisten.

Produge, quist-goet.

Produceren, by bzingen/ getuppen/ leyden.

Prohiberen, verbieden. Proyceren, verwerpen.

Prolex, langh/ breet/ wijt. Prolongeren, verlenge.

Promoveren, bozderen / pmaniden booz eenen ande-

ren ergens toe helpen.

Pronuncieren, upt spzeken bonnis geben.

Prophaneren, eenige eygen oft gemijde plaetse beder-

ben oft schandaliseren.

Proportioneren, bergelijchen.

Propoferen, booz nemen/ booz stellen of laten duncken.

Prorogeren, upt stellen/ verlenge.

Prorogatie, verlenginge.

Propretaris, epgenaer/ Heer van de gorden.

Propriteyt, epgenschap.

Proferiberen, versenden/ betachten/ of openbaerlijcken verdoemen.

Prosequeren, nabuerlijcken vervolgen.

Protegeren, beschermen/ bescheden.

Protectie, bescherminge.

Protekteur, beschermmer.

(recht.

Protesteren, openbaerlijcken betuppen/ beroenen/ dooz

Prothocol, betwoon-boeck/ daer men yet van te boren inne schryft oft op tekent.

Provoceren, upt eyschen/ bertoecken/ appelleren.

Publiceren, openbaren/ verkondigen.

Public, openbaer. Purgē, ontschuldige.

Purgeren, ontschuldigen/ reynigen.

Purifieren, reyn maken. Purificatie, reyn makinge.

Q.

Qualificeren, hoedanigh maken.

Qualificatie, hoedanigh makinge.

Qualiteyt, hoedanighheit/ gedaente aantsangh/ of gelegentheit.

Quantimodis, en alle die gemeentere moet als yet te vele gekocht is/ oft boven de waarde/ by de welcke men versoekt restitutie van de penningen daer dooz gegeven/ met presentatie van 't gekochte goet te restitueren.

Quantumplurimi, daer by versoekt men soo vele meer als behonden sal worden hem toe te houwen.

Quantiteyt, oetverhent.

Quartifalcidia, is het vierde deel van der geheelvermasse van der erfentisse.

Querelle, klachte.

Questie, een vryge/ geschil.

Quiteren, quyt-schelden. Quirone, quyt-scheldinge.

Quohier, oft Cohier, eenigh reken-boeck.

Quotie, deel. Quoteren, roechten/ tellen/ deelen.

Quoti-

Quotiseren, schatten. Quotifatie, schattinge.

R.

Raderen, upt schabben. Rasure, upt schabbinge.

Rappelleren, weder roepen.

Rapporteren, ober bzingen.

Rapport, het goet duncken van segghs-lieden oft sijn-
Rapt, roop. (mannen.)

Rate, vast/ seker/ stijf gelegentheyt.

Ratificeren, van worden houden.

Ravistissement, onderlinge makinge tusschen Maan en
Wijf.

Recappituleren, in 't kortte vertellen ofte vertrecken 't
gene eens gedaen is. (gedaen.)

Recapitulatie, vertellinge in 't kortte van het voor

Recepte, eenen ontfangh.

Réciproq, wederkeerende van daer 't denen honten is.

Recreantie, 't gebuyck van de saecke ofte goeden daer
questie om is soo lange 't proces duurt.

Reconcilieren, versoenen. (tweerde.)

Reconvenieren, Perip, effichen wederomme als ver-

Reconventie, wederom afschdinge.

Recuil, siet Motijf van Rechte.

Redigeren, stellen/ wederom drijven.

Redimeren, lossen/ berlossen.

Refereren, hem gedragen/ verhalen.

Relatie, verhalinge.

Reformeren, 't sinder gedaente weder bzingen.

Refuseren, wepgeren. Refuteren, berwerpen.

Register, een Boeck daer diverse saken ofte hande-
linge inne staen.

Reintregeren, vernieuwen/ wederom in state stellen.

Reiterreen, verhalen/ herdoen.

Relaxeren, ontflaen. Releveren, ontheffen.

Relevement, oft Relievement, ontheffing.

Remedie,

- Remedie, behulpi.
 Remitteren, gupt schelden.
 Remis, gupt scheldinge.
 Remuneren, vergelden.
 Renoveren, renouwelleren, vernieuwen.
 Renunciëren, vertijden.
 Renvoyeren, weder senden.
 Repareren, vermaken/ schade oprichten.
 Representeren, vertaalen/ betuysen.
 Reprocheren, getuygenisse/ weder leggen.
 Repromitteren, weder beloben.
 Repromissie, weder belofte.
 Republycke, 't gemeyn wesen/ 't gemeyn proffyt of
 welvaert van de stad.
 Repudieren, verstoeten/ verlaten/ af scheyden.
 Reputeren, achten. Reputatie, achtinge.
 Requireren, begeren. Requisite, begeerte.
 Rescriberen, weder schryben/ antwoorden.
 Rescriptie, antwoorde.
 Rescinderen, bzeken/ te niet doen.
 Reserveren, behouden v' uythouden/ met den anderen
 bewaren/ achterwaerts houden.
 Reservatie, uythoudinge/ bewaringe.
 Resideren, wonen. Residentie, woeninge.
 Resigneren, verlate/ weder geben/ op dragen.
 Resignatie, weder gebinge/ op draginge.
 Resolveren, ontbinden/ slupten of raden.
 Respecteren, aensien.
 Respect, het aensien/ of oorzake.
 Resisteren, weder spanngich zijn.
 Resistentie, weder spannghept.
 Responderen, antwoorden.
 Restablisseren, wederom in state stellen.
 Restablissement, wederom in state stellinge.

Reste, ober blijffel.
 Restitueren, weder geben.
 Restitutie, weder gebinge.
 Restrigen, verhangen.
 Restrictie, verhangenisse.
 Resumeren, hernemen/ verhalen.
 Resumtie, herneminge/ verhalinge.
 Retardereren, verhinderen/ beletten/ verachteren.
 Retardatie, verachteringe/ beletsel.
 Retineren, behoeden/ onthouden.
 Retracteren, vermaken/ wederom verhandelen/ ofte
 weder roepen.
 Rotorjete, 't gene naer gedaen of lest gedaen is.
 Revoleren, ontdekken.
 Revideren, hersien, Revisie, hersieninge.
 Revoceren, weder roepen.
 Revocatie, weder roepinge.
 Re, betweerdierffe.
 Reyceren, verwerpen.
 Regueur, woethept/ strafhept.
 Regoreux, woet/ straf.
 Ruineren, bederven. Ruinie, bedervenisse.

S.

Sacrilegie, kerck-roof/ kerck-dieft.
 Saisine, best.
 Salaris, dienst-gelt.
 Salveren, behouden/ beschermen.
 Salutatie, bescherminge.
 Saluyt, salighept.
 Satisfactie, veldoeninge.
 Souvegarde, 't behoet van den Prince.
 Schandaliseren, beschamen/ verergeren.
 Schandale, schandalisatie/ verergeren.
 Secluderen, buypen sluyten.

Seclufie, duypen / fuytlinge.

Secret, af gefcheyden / heymelick verholen.

Secretaris, die heymelijche dingen fchrijft.

Seditie, op loop / beroerte onder de Gemeente tegen
d' Oberhept.

Senatus Consultus, den oberften raet.

Sensible, finlijcken / geboelijcken / verftandelijcken.

Sequestre, af gefcheyden booz d' een en d' ander.

Sententie, 't gewijfde / 't bonnijfe.

Signifieren, beteken / laten weten.

Secaria lex, een Wet op de dood-fagers / moorders / en
fengn-gebers.

Simuleren, bepose verfiere / oft anders stellen dan 't is

Simulatie, bepnfinge.

Singulier, befondere / uymnemenlijcken.

Sinifterlijck, looflijck / bezieghlijcken. (kamen.)

Sikeren, stellen / in recht pemanden vertoonen oft doen

Siqueren, stellen.

Situatie, geftelteniffe / ftant / gelegenthept oft eppen-
fchap eener plaetsen.

Solemniferen, beeren / feeffe houden. (houdt.)

Solemniteyt, de maniere die men ergens inne onder

Soliciteren, verholgen / neerftelijck drijven.

Solicitatie, de verholginge.

Solvent, peruant die machtyd is om schult te betalen.

Solveren, ontbinden / verlossen / betalen / papen.

Sommeren, manen.

Sommatie, maninge. (den.)

Sommarie of Sommierlijck, hoztelijck / niet hozte woor.

Sorteren, de nature of eptch van der fubftantie volgen.

Souverain, Oberfte / Opperfte.

Specialijcken, by fondere.

Specificeren, in 't by fondere verklaren.

Stra teren, laten ftanen / gelijk de Rechter de koften ftat-

- teert tot der dectien van der materis principael.
 Statuoren, vast setten oft bequemen / in setten / in stellen.
 Statuyten, in settinge.
 Scilieren, de practijck in geben oft doen verstaen.
 Stijl, 'tgebuyck of manier van doë vande practijck
 Supuleren, beffigen / vraghen / oft woorden gebraeght
 met begeerte. (ken.
 Strictelijcken, eegentlijcken / scherpelijcken / nauwelij-
 Subaltarne Rechter, zijn Rechters die ten diffinitie
 onder de Magistraet staen / als die van de Laken-
 halle / Wees-kamer / van den Pape / ende andere.
 Subject, onderwoopen.
 Cas Subject, de materie principael.
 Submitteren, hem onder setten / oft ten gesegge van
 anderen vraghen.
 Subornere, heymelijck toe maken / om pellant te be-
 vliegen.
 Subreptic, heymelijcke ontrectinge ofte stellinge.
 Subreptis Obreptis, valscheijck met bezogh oft op
 swaerachtigh te hemmen geben per verkrighen.
 Subsidie, hulpe / onder staet.
 Supplieren, onder staen / t' samen staen.
 Substantie, een dingh dat door hem selven is / oft daer
 men per tpe maect / haet / rijckdom /
 Substitueren, pellant in sijn stede stellen.
 Substituyt, die in pellant's stede gestelt is.
 Subvertieren, omme keeren. Subversie, verstorcinge.
 Subvenirien, te hulpe komen.
 Subvertieren, onder roeden oft strepen.
 Succederen, in de goeden van pemanden by verster-
 fenisse komen.
 Successe, versterfenisse / verbaal.
 Succumberen, onder vallen / over woorden worden /
 t' onder blijven.

Suffisant, oft sufficient, machtigh/ oft seker genoegh.

Superfideren, op houden/ laten staen.

Supplieren, vol maken/ 't gebreuk voldoen.

Suppliceren, ootmoedelijck bidden.

Supplicatie, ootmoedelijcke biddinge/ Requeste.

Suppliant, ootmoedigh bidder.

Supposeren, ondet setten.

Gesupposeerde, die in den schijn van eenen anderen
bedriegelijcken komt.

Suranneren, ovet laten.

Surrogeren, oft Subrogeren, voorderen oft pendants
helpen in eens anders plaetse.

Suspenderen, op hangen/ twyffelachtigh houden.

Suspens, twyffelachtigh.

Suspiciëren, vermoepen.

(blijven.)

Sustineren, verbjagen/ verbolgen/ vast houden / of by

Syndicalen, Zepnt-schepenen / gemachtigde / boden
oft diergelijcke.

T.

Tabellioenen, Notarissen/ oft Schrijvers van den Re-

Tacite, swijgende/ al heymelijcken.

(ningh.)

Taxeren, schatten.

Tergiverseren, bedriegen/ tegenstaen.

Tergiversacie, bedrog/ achterdeel.

Temeriteyt, dwaasheyt vermetelheyt.

Tencur, d' in houd oft begrip van der reden.

Termineren, epnden/ beslichten uppen.

Termijn, tijt/ tijde/ epnden oft pale.

Testament, uptersten wille.

Testateur, een Man die Testament maecht.

Testatrice, een Vrouw die Testament maecht.

Testeren, Testament maken / Beruppen of roepen tot

Text, den zin.

(getuyge.)

Titule, onder oft op schrift-brief oft eenigh beschept.

Tolleren, verdragen.

Tractaet, begriipt van eenige handel oft geschijft.

Tracteren, hanbelen oft onderbinden.

Traduceren, Translateren, ober setten / van d' een tale in d' ander setten.

Traductie, translatie, ober settinge.

Tranquilliteyt, gerustheyt / stilheyt / vrede.

Transactie, ober settinge / vereeringe / oft overkominge.

Transigeren, vereenigen / overkomen.

Transfereren, ober dragen / ober setten.

Transporteren, op dragen / ober geven.

Tribuyt, alst: schattinge / bede / schot / lot / oft waarmen de oberheyt geven moet.

Triumpheren, berbljden / het proces winnen.

Tuteurs, Beschermers / Voogden / oft Hoogherders van Weesen goeden.

V.

Vicatie, op houdinge vryheyt / loon van die wercke.

Vaceren, hem ergens mede moepen ofte bekornieren.

Vacant, ydel / onbedient.

Vacantie, op houdinge / oft schoffinge van eenige saken oft recht.

Vagabond, ledigh ganger / loot-loover.

Valetudinaire, sieck achtigh / die alcht sieck is.

Valeur, Valuatie, weerde. Vehement, krachtigh.

Vendiceren, hem toe schryben oft eynen.

Venditie, verhoopinge.

Ventileren, ober loopen / roymen / onbesticht hangen.

Verbaleren, een sake mondelinge aengeben.

Verbael, de reden die mondelinge geschiet.

Verbalijck, mondelinge.

Verificeren, waerachtigh maken / oft bewaeringen.

Verificatie, waerachtigh makinge / blijvinge.

Verisimilie, de waerheyt gelijck / gelooft waerdigh.

Verferen, hem neerstighlijck in een sake oeffenen.
 Vexeren, quellen/ moepen/ lastigh vallen.
 Vigeren, groepen/ leven/ sterck en brachtigh wesen.
 Vigueur, kracht. Vil, slecht/ ongeacht.
 Vilpenderen, verachten/ versmaden.
 Violeren, verkrachten/ schenden.
 Violatie, verkrachtinge, schendinge.
 Violentie, geweld.
 Visiteren, over sien/ besoecken/ besichtigen.
 Visitatie, Visie, oversteninge/ besoeckinge/ besichtinge.
 Vitupureren, lasteren/ lachteren.
 Unanim, van eenen wille/ eendzachtigh.
 Uniq, eenigh/ singulier.
 Universael, algemeen/ oft ober al.
 Vocatie, roep. Voceren, roepen.
 Vocifereren, luden roepe/ krijsschen.
 Volumen, een deel eens gantschen Boecks.
 Voluntaire, gewilligh.
 Urgeren, dringen/ dwingen/ aen drjben/ haesten.
 Usireren, gebzupchen dichmaels oft alleen.
 Usufruct, profijt oft nuttinge van eenige goet.
 Usufructuaire, een die 't profijt oft nuttingh van een
 goet sonder sijne schade besit/ oft gebzupchte.
 Usure, woether/ profijt/ gewin.
 Uferperen, gebzupchen / en onthouden 't gene hem
 niet toe en behoort.
 Uerren, gebzupchen/ besigen/ oft gemeynschap hebben.
 Utijl, profjtelijck. Uilteyct, profijt.
 Vuligair, gemeen/ slecht/ oft kleyn geacht.

W.

Waerdenen, kennisse van de weerde geben / besich-
 Waerschap, waernisse / garant/ belofte van onthefse-

Z.

Zele, pber/ saloursheyt/ af gunste/ oft haet.

2	2-4
	3-6
	4-8
	5-10
	6-12
	7-14
	8-16
	9-18
	10-20
	11-22
	12-24

3	3-9
	4-12
	5-15
	6-18
	7-21
	8-24
	9-27
	10-30
	11-33
	12-36

1 6 7 9

Table of Arithmetic / well perfect // onsluyten /
De Tafel multiplicatie / leert correct // van buyten.

4	4-16
	5-20
	6-24
	7-28
	8-32
	9-36
	10-40
	11-44
	12-48

5	5-25
	6-30
	7-35
	8-40
	9-45
	10-50
	11-55
	12-60

6	6-36
	7-42
	8-48
	9-54
	10-60
	11-66
	12-72

7	{	7-49
		8-56
		9-63
		10-70
		11-77
		12-84

8	{	8-64
		9-72
		10-80
		11-88
		12-96

9	{	9-81
		10-90
		11-99
		12-108

10	{	10-100
		11-110
		12-120

11	{	11-121
		12-132

12(12-144)

Sien vœux est repromt & fait, en l'Arithmétique.
 Apprens fermement par leur ». Table Pitthagorique.

16	{	2-32
		3-48
		4-64
		5-80
		6-96
		7-112
		8-128
		9-144
		10-160
		11-176
		12-192

24	{	2-48
		3-72
		4-96
		5-120
		6-144
		7-168
		8-192
		9-216
		10-240
		11-264
		12-288

C. D. D. D.

Hier na volgen sommige Numeration/
diemen de Scholieren verstandelijck sal leeren
op en af tellen/ soo dat behoort.

123	444	56789
456	8080	67890
789	3663	78801
234	7007	55555
567	9966	123456
890	4842	789000
345	8822	654321
678	6009	646634
901	1234	7060504
242	1000	1230321
424	9696	8408048
363	3456	1460641
636	4567	1234567
484	5678	7767777
848	6789	7070707
	4321	7654321
	8888	

4	3	8	Een Jonghman is oute 25 Jaeren wage for bedt dagen by is.
9	5	1	
2	7	6	25
			12
			75
			25
			325
			4
			1300
			7
			9100

Het School-Gebedt.

O Heere ! ghy die daer zyt des wijshepts fonteyne/
 Wilt onsen geest verlichten/ end' ons verstant/
 d'Welck van hem selst is wyfster end' oncreyne/
 Bevesticht onse memorie door u sterke hand/
 Om wel t' onder houden 't gene in ons wozt geplant :
 Stozt in ons dijnen Geest/ die ons maectit bequame/
 Wat wy naerftigheyt roemen om wel te leeren/ want
 Dan sullen wy toe nemen in deughdelycken Fame/
 End' wat leeringe onse herten sal woerden aen gename/
 Weest dat wy die besteden tot dijner eere/
 End' soo ghy den goetmoedigen belooft eersame
 Wijshept/en' den hovaerdigen beschaemthept seere/
 Verootmoedicht dan onse herten langhs soo meere/
 Op dat wy ons onderdanigh mogen begeben/
 Eerst dijne Majestept/ daer na onsen Over-Heere
 Die ons onderwijst tot eerbaer leuen/
 Wat wy ons soo bereyden ter deught verheben/
 Tot dat wy onse dagen eynde/ na sijn gebieden/
 Door Jesum Christum moet het al geschieden.

O R D O N N A N T I E

Van de Schole.

In den eersten sullen alle Scholieren des morgens
 eer sy ter Scholen komen/ behooplyck oorlof vrag-
 gen aen Vader en Moeder/ oft hen belteft datse te
 Scholen gaen/ en sullen ten langhsten door acht uren
 in de Schole wesen /en ware wy geloof-woerdige re-
 denen van onschult.

2. Niemandt en sal 'morgens van hups na der
 Scholen

Scholen komen / sonder eerst handen en aensicht gewassen te hebben.

3. Eer Scholen zijnde / sal een pegelijck terstonde sijn lesse leeren / en 't gene hy niet en kan / by een ander onder brengen / al eer hy komt op seggen.

4. Al eermen sal beginnen op te seggen / sal men eerst 't School-gebedt op seggen / d' welck doen sal een van de Censeurs ofte Coestenders / die van den Meester gestelt zijn.

5. 't Gebedt gedaen zijnde / sal men beginnen op te seggen / en in 't op seggen / ofte oock in 't geschrieten te toonen / en sal der maer twee by den Meester mogen staen.

6. Op geseyt hebbende / sal een pegelijck terstonde beginnen te schryven / en anders niet doen so lange tot dat sy van den Meester geroepen worden / om haer geschrift te toonen.

7. Niemandt en sal beginnen te schryven eer hy op geseyt heeft / noch oock niet schryven sonder booz-schryft. En eer hy begint te schryven / sal hy den datum des maents en jaers boven aenstellen / en geschreven hebbende / sal hy 't selven met sijnen naem onder teykenen.

8. Elcken schryver sal alle morgens een penne by den Meester oft Onder-meester doen snijden / ofte repareren eermen begint te schryven.

9. Elcken schryver sal hebben vier goede pennen en papiers genoegh booz eenen dagh / en den loker wel nat met goede swarten inck.

10. Alle schryvers sullen passen en sozge brengen om hare penne wel te houden / oock hare upterste best doen om den Meesters hant excellent en konstigh na te schryven.

11. Niemandt en sal op sijne School-boeckten

noch oock op sijne booz-dichten/ ofte booz-schepstent-
 maken noch schryben eenige grillen/ als Manneliens/
 Daerden/ Katten/ Honden/ oft eenige diergelijcke sab-
 berie/ ten ware alleenlijck sijnen naam: maer sal veel
 eer alle blijft antwoorden / om de selve supber en
 schoon sonder Aecht/kladden ofte andere vuyflijcheit te
 bewaren.

12. Zoo vermaent bebonden wort die te half el-
 uren niet op gesept/ geschreeben en getoont heeft / die
 sal moeten des middaeghs in de Schole blijven / son-
 der te mogen 't hups gaen eten / achter volgende de
 leere Pauli.

13. Niemandt en sal sonder oozlof te vragen upt
 der Schole mogen gaen / noch oock 's morgens oft
 's middaeghs daer inne komen / sonder behoofte
 reberentie te doen.

14. Wifser eenige lieden met eeren ter Scholen ho-
 men/ soo sullen alle de Scholieren wel reberentelijcken
 den hoer lichten.

15. Des middaeghs / en oock des abonds upt
 der Scholen na hups gaende / als oock van hups na
 der Schole komende / sullen wel scherpelijcken letten
 so haer eenige lieden van qualiteit te gemoete komen /
 het waer vermaent van de E. Magistraet ofte denigh
 ander eerbare Personen / datse de selven wel reberen-
 telijcken eeren en respecteren/ na behooren.

16. Wat oock niemant hem verstaute (het sy in 't
 gaen ofte komen) eenige geruchten of onmanterlijcke
 zeden boozt te stellen/ het ware hebben/ bechten/ vles-
 ken/ sweeren/ ofte d' een den anderen toe namen.

17. Werden oock wel expresselijck alle Scholieren
 vermaent en belast / dat sy in 't gaen noch in 't komen
 met geen Scholieren van andere Scholen en sullen
 bechten noch wifsen/ noch oock omrent geen Scho-
 len

Scholen. ofte School-meesters deuren eenigh geroep
ofte gerucht maken.

18. Des middaeghs en des avonts t' hups komen-
de / sal een pegelijck sijne Ouders respectelijcken toe
spzeken / en goeden dagh ofte goeden avont bieden /
na tijts gelegentheyt.

19. Item / wozt wel ernstelijck bevolen / alle de ge-
ne die de Psalmen helpe singen / midtsdaders die den
Catechismus beantwoorden / datse niet en sullen sael-
geren des Sondaeghs 's morgens ten acht uren / en
des na-middaeghs te half een ure in de Schole te
wesen / om in goede ordonnantie na de Kercken te
gaen.

20. Elck een sal hem wel stil en manerigh in de
Kercken houde (geduetende de Predicatie) sonder ee-
nigh gerucht / spelen / lachchen of klapperpe aen te
rechten.

21. En by aldien vermandt boren 't verhoort van
dese eenigh onmanerlijck gelact aenstelt / die sal ter-
stont van een Censur (daer toe gestelt zijnde) geno-
teert zijn / en sullen ter gelegener tijdt daer boren /
en booz alle andere misdrijven / hier inne ver-
haelt / wel scherpeijcken gecorrigeert en gestraft
worden.

Elck wil, hem stil, en vroet, zoo draget,
Dat hy, blijft vry, van boet, en d'slagen.

Den eersten May, 1601.

Ghy kinderen / mercht / leert / en berstaet
Beemt waer den tijt / die ghy ter Scholen gaet :
Want doet ghy 't niet / soe suldp 't beklagen /
Als het te laet wort / in u sijn dagen.

Ghy Ouders bedenckt uwen schul-
digen pliche.

Pensst doch ghy God-vruchtige Ouders vol eeren/
Wat sozgh en toetsicht ghy schuldigh zyt om d'zagen
Oer uwe kinderen/ om wel te doen leeren/
Oft ghy sult u te spade beklagen/
En ghy sult van Godt den Heer in u leste dagen
Scherpelyck van onachtsaemheyt gecorrtgeert zyn/
Als ons leven generalijck sal ge-examineert zyn.

d' Ouders behooren haer te quyten na
vermogen, in 't onderwijsen haerder
Kinderen.

Quyp u conscientie tegen Godt den Heere
Ghy byzome Bozgers al hier geseten/
En doet u kinderen sichten in deught end' eere/
Laetse booz al onderwijfen in der Pennen secreten/
En alle edele konsten doet haer sock weten/
Daer deur sy mogen tot staet en eeren komen/
Want desen rijckdom en wert haer nimmermeer be-
nomen.

Neemt een Exempel aen de Mieren.

Rijst uyt den slaep van onachtsaemheyt groot
Ghy trage Jongers noch in kinst on-erbaren :
En ghy alle die niet eeren wilt winnen u booz
Leert lesen end' schryben in u jonge jaren :
En wilt aen de Penne gelt noch arbeyp sparen/
Want d' ongeleerde moet booz de geleerde wijgen/
En daer de geleerde spraccht/ moet d' ongeleerde swij-
gen.

Mal Moerken, mal Kindeken.

Veel Vaders ende Moeders ~~ja~~ so mal met hare
kinderen/

Woozt toe waer te tegen de School-meesters getogen/
Maester en bekijft mijn kind niet/ 't mocht hem hin-
deren/

't Is noch jongh en teer / 't en magh geen woorden
verdragen:

't Heeft oock noch om te leeren veel jaren end' dagen/
Geeft mijn kindeken noch sijn willeken / seggen se
expresse/

Dat se in een jaer niet en leeren dat leeren se in seffe.

Vive la Plume,

Wonder boven wonder kan de Penne bedrijven/
Met den goeden is se goet, met den quaden quae/

Sommige raetse tot brede/ andere doerse hiden/

De Penne is stouter dan menigh tonge dan praet/

Went de Penne komt menigh tot hoogen staet:

De Penne is tot goede end' quade saken vaerdigh/

De konste der Pennen is alle eere waerdigh.

Leert soo lange als ghy leeft.

Xenocrates en' Xenophon vol den ghen en scientien/
Aristoteles/ Plato/ Socrates en' Solon mede/

Seneca/ Cicero end' Plinius vol excellentien/

Wat waren al Heydenen vol wetenheden/

Soo hare Boecken npt wijsen in dorpen en steden:

Laten wy ons dan/ die Christenen willen genaemt
zijn/

Daerstigh quypen/ of wy sullen booz hars beschaemt
zijn/

64 **Sprecht Onderwijs / etc.**
D' Onders sullen reden geven voo; Godt
Den Heers;

Hoe sy haer kinders gesticht hebben in
deught en eere.

Eplaes / hoe kleyn siet men nu geleertheit achten
Onder alle geslachten / die selfs ignorant // zijn
Die haer kind' ren na konst behoorden te doen trachte
En met leeringe te bedachten / soudē valiant // sijn
Die siet men dat d' aldertraeghste / t' haerder schand //
zijn

Sp late de Jeugt ongebondē loopen / ten spele / te dans
Sulck meent sijn kind lief te hebbē en hatet nochtans.

Oorloff.

Notabelē Geesten / heb ick my qualijck gequeten
In dit Boeckhen te schryben / ofte te stellen cozrecht /
En wilt daerom als Zoylus niet sijn gebeten /
Roep geen dissame al te langh gebecht /
Verbetert met der daet / toont het uwe perfect /
Als dan sal men u hoogh'lyck prijsen erlanderen ?
Een ander te berispen / geen vrientschap en verwoecht /
Rust n van van schimpen ende vtupereren /
'T is upt jonghsten gedaen om de Jeught te instrueren.

C	R	E	M	D	R	D	M	C	R	C
R	E	M	D	R	E	R	D	M	E	R
E	M	D	R	E	N	E	R	D	M	E
M	D	R	E	E	N	E	R	D	M	E
R	E	M	D	R	E	R	D	M	E	R
E	R	E	M	D	R	D	M	E	R	C

D84 22604X

10.13

1000/32

